

Zondag 18 juli 2021

16^e zondag door het jaar

Welkom

Ik vermoed dat velen met mij de afgelopen week een heftige week vonden. De dood van Peter R de Vries, een week na de moordaanslag op hem. De overstromingen en de vernietiging die ze met zich mee brachten in Limburg, België en Duitsland. Opnieuw het coronacircus met code rood, al of niet reisbeperkingen.

Na zo'n week zou ik soms willen dat we de tijd even stil konden zetten, dat we de tijd zouden nemen om ons af te vragen wat er gebeurt. Hoe komt het dat een jongeman zich laat inhuren om iemand, die zich inzet voor recht, neer te schieten. Hoe leven we eigenlijk met de natuur, met het water, dat zich soms in zijn lieflijke, soms verwoestende gestalte laat zien, hoe geven we een corona-epidemie een plaats in ons leven nu duidelijk is dat het niet meer weggaat?

Ik geloof dat we te weinig tijd nemen om stil te staan bij wat er gebeurt om het tot ons door te laten dringen. We maken beleid en nemen maatregelen, we intensiveren de strijd tegen de zware criminaliteit, we gaan de schade opruimen en een fonds instellen voor slachtoffers van de wateroverlast, er is een nieuw steunpakket voor ondernemers die door het oplaaien van corona worden getroffen. We schieten in de actiestand, we willen iets doen, maar ik vrees dat we soms te weinig tijd nemen om het tot ons door te laten dringen. We moeten altijd maar door, verder, op naar het volgende probleem.

Als wij hier samenkomen is dat een moment in de week om even stil te staan, pas op de plaats te maken bij alles wat er in ons leven en in de samenleving gebeurt. Dat blijft niet buiten de deur. We staan stil bij wie we zijn in deze tijd, we zoeken Gods aanwezigheid en Zijn Geest die ons inzicht geeft en moed.

Laten we in die openheid voor Gods Geest het openingslied zingen: de Geest van God waait als een wind.

Overweging

De lezing uit het evangelie van Marcus is eigenlijk een combinatie van de lezing van deze week en die van volgende week. Het begin van de lezing van vandaag over de mensen die als schapen zonder herder zijn is de inleiding is tot het verhaal hoe Jezus iedereen te eten geeft met vijf broden en twee vissen. U krijgt een deel van het verhaal dus volgende week opnieuw, maar het is rijk genoeg om twee keer te horen denk ik.

Ik wilde er één verhaal van maken omdat Jezus ons in dit verhaal iets wil vertellen over, denk ik, iets wat ons iets zegt over prioriteiten in het leven. Wat komt eerst? We kennen allemaal uit ervaring hoe lastig het soms is te bepalen wat het eerst moet gebeuren. Het komt op je af in het alledaagse. Ik had het in mijn werk als er veel dingen op je afkomen, die allemaal om aandacht vragen. Eerst dat telefoontje, eerst die brief beantwoorden, eerst dat stuk schrijven? Je hebt het in je persoonlijk leven, mensen waarvan je eigenlijk vindt dat je ze moet bellen of opzoeken, maar je hebt ook je huis om voor te zorgen of je vrijwilligerswerk..

Wat is prioriteit staat ook op het spel als je belangrijke keuzen in je leven maakt. Als je gaat studeren, ga je dan voor datgene wat je echt boeit en waar je nieuwsgierig naar bent of ga je voor een opleiding die je de meeste zekerheid voor een baan en inkomen biedt? Ik zie het ook nogal eens bij mensen die na hun veertigste zich afvragen waar het in hun leven nu om zou moeten gaan. Ze besluiten om van baan te veranderen en op zoek te gaan naar iets wat minder gericht is op carrière en materieel succes, maar meer op wat ze voor de samenleving kunnen betekenen.

In de tijd dat ik bij Cordaid werkte was de belangrijkste vraag bij bezoeken aan landen in Afrika of Azië of Latijns-Amerika; wat heb je echt nodig. Er was altijd een hele waslijst wensen en allemaal dingen waarvan je absoluut niet kon zeggen dat ze niet nodig waren: scholen, waterleiding, medicijnen, huizen. Je hoefde niet ver te kijken om te zien dat veel daarvan ontbrak of in slechte staat verkeerde. Maar vanuit de vraag 'wat heb je echt nodig', kwam er verdieping, werd een andere laag aangeboord. Dan ontstond er ook voor mensen die buiten de boot vielen, dan werd men zich bewust van het belang van goed leiderschap, dan werd de behoefte aan onderwijs en water verbonden met de positie van vrouwen. Dan bleek de lijst van materiële behoeften de bovenste laag van een dieper liggende behoefte

In het evangelie gaat het twee keer om prioriteiten. Het verhaal vertelt ons dat Jezus en zijn leerlingen behoefte hebben aan rust. Aan het begin van het zesde hoofdstuk heeft Jezus zijn vrienden erop uit gestuurd om te prediken, om zieken te genezen en duivels uit te drijven. Nu komen ze terug en er is veel om met elkaar over te praten. Tijd om te evalueren, zouden we nu zeggen, wat is er onderweg gebeurd, wat leren we ervan, welke lessen trekken we eruit voor de toekomst. Ze hebben het zo druk gehad dat er zelfs geen tijd was om te eten. Dus stappen ze in de boot om naar een eenzame plaats te gaan, even geen mensen om zich heen met vragen, zorgen, gezondheidsproblemen, boze geesten. Maar mensen zien dat ze weggaan, waar ze heen gaan en ze volgen Jezus en de leerlingen. Dat is het eerste moment van prioriteiten: gaan we de mensen wegsturen om vast te houden aan ons plan? Dat zou redelijk zijn: wij hebben ook rust nodig, we hebben tijd nodig onze ervaringen te bespreken, we moeten ook zelf onze batterij weer opladen. Of stellen we ons open voor de mensen die op ons af komen?

De keuze die gemaakt wordt maken Jezus en de leerlingen niet in hun eigen beslotenheid. Ze zijn niet rond de tafel gaan zitten om de vraag te beantwoorden: wat gaan we nu doen. Jezus ziet de mensen en voelt aan wat ze nodig hebben: ze zijn als schapen zonder herder, ze lopen rond in de wereld zonder iemand waaraan ze houvast hebben, zonder kompas om op te lopen. Als hij niet naar zichzelf en zijn leerlingen kijkt wat ze nodig hebben maar naar wat de mensen nodig hebben, dan wordt daarin de keuze gemaakt en de prioriteit gesteld. Jezus laat zich raken door de mensen die naar hem toekomen, En dan komt het tweede moment om prioriteiten te stellen. Hij begint, zo staat er, hen uitvoerig te onderrichten, geestelijk voedsel. En daarna geeft hij hun te eten, vijf broden en twee vissen.

Als Jezus ingaat op wat de mensen van hem nodig hebben, dan is dat allereerst onderricht. Wat Hij hun meegeeft is een kompas om te leven. We weten niet wat hij daar aan die menigte verteld heeft, dat verhaalt de tekst van Marcus niet, maar het zal in lijn zijn met de zaligsprekingen zoals we die bij Mattheus vinden: zalig de armen van Geest, zalig de treurenden, zalig de zachtmoedigen. Dat zijn de mensen die hij voor zich ziet als schapen zonder herder en voor hen heeft hij de boodschap dat het koninkrijk nabij is. Wat zij nodig hebben is een verhaal dat hen hoop geeft en betekenis aan hun leven. Ze doen ertoe, niet in termen van aanzien en positie in de samenleving of in de synagoge. Het zijn de gewone mensen. Tegen hen zegt Jezus dat ze belangrijk zijn, dat het Rijk Gods onder hen is. Dan volgt het verhaal van de maaltijd waarin met vijf broden en twee vissen een hele menigte te eten wordt gegeven. Het is een spectaculair verhaal, het wordt meeslepend en uitvoerig verteld. Er worden meer woorden aan besteed dan aan het uitvoerige onderricht dat Jezus hen geeft.

Maar toch die prioriteit: eerst het onderricht, dan de maaltijd. De herder die Jezus voor de mensen wil zijn is allereerst bezorgd om hun geestelijk voedsel, dat ze zin en betekenis zien in hun leven, dat ze richting krijgen en weten waar het in het leven om gaat. Het doet mij denken aan die andere passage in het evangelie waar Jezus wijst op de vogels in de lucht en de lelieën op het veld en vervolgens zegt: maak je niet bezorgd over je eten en over de kleding, zoek eerst het koninkrijk en zijn gerechtigheid. God weet wel dat je al die dingen nodig hebt, maar dat is niet waar het om gaat. Praktische, materiële zaken, God heeft er echt wel oog voor, maar het is niet de prioriteit. Zoals Jezus in het evangelie van vandaag ook eerst zorgt dat mensen een verhaal hebben, richting en kompas in hun leven en dan zorgt dat ze te eten hebben.

Bertold Brecht heeft in zijn dreigroschen opera precies het omgekeerde beweerd: Erst komt das Fressen, dan die Moral. Kom niet met je mooie praatjes en je verhalen. Zorg maar eerst dat mensen te eten hebben, een dak boven hun hoofd, kleren aan hun lijf. Brecht's prioriteiten herken ik wel als prioriteiten zoals die vaak ook in onze wereld gelden waarin het materiële en het praktische voorrang hebben. Maar het is de ervaring van veel hulpverleners dat mensen die met praktisch een materiële problemen bij hen komen, met schulden, met huisvestingsproblemen, pas echt op het goede spoor komen als ze het verhaal van hun leven weer vinden, zin en richting, weten waarom ze er zijn en waarom hun leven van betekenis is.

Eerst het onderricht dat mensen bezielt en geloof, dan blijkt er eten voldoende te zijn voor iedereen.

René Grotenhuis